

הרב שלמה זאב פיק
ר"מ במכון הגבוה לתורה
ע"י אונ' בר-אילן

בדין כהן פצוע דכא

ראשי הפרקים

- א. המחלוקת אם פצוע דכא מותר בממזרת
- ב. מחלוקת בדין כהן פצוע דכא
- ג. הסבר הגר"ד סולובייצ'יק למחלוקת הרמב"ם והראב"ד וסיעתיה
- ד. תוספת הסבר של הגר"ד סולובייצ'יק וההשלכות לכהן פצוע דכא

א. המחלוקת אם פצוע דכא מותר להתחתן עם ממזרת

על פי הכתוב בספר דברים (כג, ב): "לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'" לימדונו במשנה (יבמות פ"ח מ"ב; בבלי עו, א) כי "פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת ואינן אסורין אלא מלבא בקהל שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'". כך גם פסק הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (טז, א), והוסיף וקבע (על פי הסוגיה ביבמות דף עו):

ואפי' כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת לפי שאינו בקדושתו, ואפילו נתינה או אחד מן הספיקות מותרת לו.

אולם הרמב"ם הוסיף בה"ב: "הואיל ופצוע דכא אסור לבוא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות, אבל פצוע דכא וכרות שפכה אסור בממזרת ודאית שהרי אסורה מן התורה." וצ"ע למה ספיקות שהם ספק ממזרות מותרות לפצ"ד וממזרת ודאית אסורה לו. אם היא אסורה לו מן התורה, אז לכאורה גם הספיקות צריכות להיות אסורות. וכן הקשה הב"ש (אבה"ע ה, ב):

לכאורה תימה למה מותר בספקות הא קי"ל ממזר ודאי אסור בספק ממזרת ולמה ספק ממזרת מותרת בפצ"ד אף על גב דאיתא בפ' ע"י

קהל ודאי לא יבוא ובקהל ספק יבוא היינו מדאורייתא ומ"מ קי"ל
ספיקות בודאי אסורים וכו'.

תירוצים שונים נאמרו ביישוב קושיא זו.¹ בעל ערוך השולחן (אבה"ע ה,ד)
חידש שכל האיסור בממזרת הוא רק מדרבנן, שהרי פצ"ד אינו מן הקהל לכן
מן התורה מותר הוא בממזרת:

אמנם בזה שהתירו הרמב"ם לישא מהספקות כמו שתוקית ואסופית
יש שהקשו דכיון דהוא אסור בממזרת ממ"נ אסור בשתוקית דאם
היא ממזרת הרי אסור בה ואם היא כשירה הרי אסורה בו (שעה"מ
ונו"ב) ונדחקו לומר שזה שהתירו בהספקות זהו כשהספקות המה
ג"כ לא מישראל אלא משוחררת וכיוצא בזה ואין סברא כלל לומר
כן דא"כ היה לו לפרש ולי נראה שזה שאסרו הרמב"ם בממזרת אינו
מן התורה דמן התורה אין סברא כלל לחלק בין איסור כהונה
לאיסור קהל דכיון דהפצוע דכא אינו מקהל והממזרת ג"כ אינה
מקהל למה יאסרו זב"ז אלא שחכמים אסרו אותו בממזרת דכן
משמע להדיא לשון הרמב"ם שכתב שהוא אסור בממזרת ודאית
שהרי אסורה מן התורה עכ"ל ואי ס"ד שאסור מן התורה מאי לשון
שהרי אלא דה"ק שהוא אסור בודאית שהרי הודאית אסורה מן
התורה לכן החמירו בה חכמים משא"כ נתינים והספקות שאיסורן
מדרבנן לא החמירו חכמים בהן לענין פצוע דכא ומדרבנן שפיר
חילקו בין פסולי קהל מפני משפחה ובין פסולי הגוף אבל מן התורה
אין סברא לחלק בזה דסוף סוף שניהם פסולי קהל הם (ואף שמכל
המפרשים נראה שתפסו בהרמב"ם שאסור בממזרת מה"ת מ"מ נ"ל
עיקר כמ"ש ובזה מתורץ גם קושיות הב"ש סק"ב ועוד קושיות).

ברם מפשטות לשונו של הרמב"ם לא נראה כך ונצטרך להשתמש באחד
מתירוצי האחרונים שנרמזו לעיל.

¹ נו"ב (אבה"ע קמא ו); שער המלך (איסור"ב טו,ט) וראה עוד בשב שבעתתא א,ן ובהערות
הגרש"ז אויערבאך שם, וכן ראה דברי האבני נזר, אבה"ע, סי' יז. ודברי הר' משה
סולובייצ'יק, בנו של הגר"ח, הובא במאמר "בדין ספר ממזר" מסורה, ז, אלול תשנ"ב,
עמ' לט.

מ"מ דברי הרמב"ם שהתיר פצוע דכה כהן לישא גיורת טעונים באור: מה ההבדל בין גיורת (שמותרת) לבין ממזרת (שאסורה)? המגיד משנה (שם) מפנה למקורות לדברי הרמב"ם ומשיב על שאלה זו:

...ופשטא דמתניתין הכי הוא דקתני מותרין בגיורת סתם לא שנא כהן ולא שנא ישראל זה דעת רבינו. אבל בממזרת סובר רבינו שהוא אסור, דאי לא, אדתני מתני' ומותרין בגיורת ליתני בממזרת דהוא רבותרא טפי; אלא מתניתין לא תנא אלא גיורת דקהל גרים לא אקרי קהל אבל לענין ממזרת בקדושתיה קאי, ואף על גב דכהן לאו בקדושתיה קאי. ולא ילפינן ממזרת שהוא לאו השוה בכל מגיורת לכהן דלא מפרש לאויה בקרא ואין איסורו שוה בכל ואין לנו להתיר אלא מה שמנו חכמים זהו דעתו ז"ל ובירושלמי נחלקו בדין ממזרת ופסק רבינו להחמיר בשל תורה...

בבבלי לא הוזכר דין ממזרת לפצוע דכא, והמ"מ טען שלפי הבבלי אין ללמוד היתר של פצוע דכא בממזרת מדין גיורת לכהן משלש סיבות: הלאו של גיורת אינו מפורש בתורה משא"כ הלאו של ממזרת; האיסור של גיורת הוא לכהן בלבד, ואינו שווה לכל ישראל, משא"כ איסור ממזרת; ובמשנה ובגמרא איסור ממזרת לפצוע דכא אינו מופיע כלל, ויש להתיר רק מה שמופיע במפורש. מה עוד שבירושלמי יש מחלוקת בדין ממזרת לפצוע דכא, ולכן הרמב"ם (בהעדר התייחסות בבבלי) פסק להחמיר מפני שיש כאן איסור דאורייתא של איסור ממזרת.

המ"מ הוסיף: "והמפרשים חלוקים בזה, יש מי שסובר שהוא מותר אפי' בממזרת וזהו דעת הראב"ד בהשגות וכ"כ הרשב"א ז"ל..." דברי הראב"ד הם בהשגות להל' ב, ² ודברי הרשב"א מופיעים בסוגיה ביבמות (שם עו, ב), ד"ה אמר להי רב אשי. הטור פסק כשיטה זו (אבה"ע ה):

פצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית ומותרים בגיורת ומשוחררת ואפי' כהן פצוע דכא וכן מותרים בנתינה והרמב"ם כתב

² וז"ל: וברייתא זו הביאה לומר כך פצוע דכא מותר בנתינה ולא אמר בממזרת אלמא אסור בממזרת והאי סברא לא נהירא חדא דמתני' קתני ואינן אסורים אלא מלבא בקהל וממזרת לאו קהל הוא ועוד פצוע דכא כהן שמותר בגיורת דרב ששת הכי פשט להו והלא גיורת לכהן אסורה מדאורייתא היא ושריא ליה דלאו בקדושתיה קאי וה"ה לישראל פסול בממזרת ואי אמרת אמאי קאמר בנתינה ליתני בממזרת אימא לך רבותרא קמ"ל דאפילו לרבי יהודה דאמר קהל גרים אקרי קהל גר כשר אבל הני דפסולים לא וכ"ש ממזרת דלאו קהל הוא כלל עכ"ל.

שאינו מותר אלא בנתינה ובספקות אבל אסור בממזרת שהוא דאורייתא ואינו נראה דהא דשרי בנתינה דריש לה מקרא לא יבא ממזר בקהל ה' דהיינו בישראל לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק.

המחלוקת בין הרמב"ם לבין הראב"ד, הרשב"א והטור, היא מחלוקת המחבר שפסק כרמב"ם לחומרה והרמ"א שפסק לקולא.

ב. מחלוקת בדין כהן פצוע דכא

לעיל ראינו שכהן פצוע דכא מותר אפילו בגיורת, והנימוק הוא שאינו בקדושתו. ויש לדון בפירוש ש"אינו בקדושתו" – האם פירוש הדבר שהוא מופקע לגמרי מקדושת כהונה וכשם שמותר הוא בגיורת, כך אינו נושא כפיו, ורשאי הוא להיטמא למתים? או האם זה רק דין מסוים לעניין היתר בגיורת, אבל לכל יתר דיני כהונה, עדיין בקדושתו עומד? נראה שנחלקו בזה החלקת מחוקק והב"ש. הח"מ למד כמו הצד הראשון של החקירה הנ"ל, שם, ס"ק א :

לפי שאינו בקדושתו - משמע דה"ה גרושה וחללה (דמה לי זונה מה לי גרושה וחללה דהא בחד קרא כולהו כתיבי אשה זונה וחללה וגרושה מאישה לא יקחו וגירות זונה היא דנבעלת לכותי כך פרש"י פ' הערל דף עו,א כהן כשר אסור בגיורת ומשוחררת משום זונה שנבעלה בגיותו) וכן אין עליו שום קדושת כהן כגון לטמא למתים ולישא כפיו דמאחר שאתה מתירו בגיורת שהיא זונה דקרא ה"ה שאר מצות כהונה והוי כזר בעלמא...

הב"ש (שם, ס"ק א) חולק על הח"מ :

פצוע דכא - יש בזה ג' שיטות לדעת הרמב"ם דפוסק איסור התחתנות בז' אומות ונתינים היינו בגיותן כמ"ש בסי' הקודם לכן מותר פצ"ד בנתינים משום דהם גרים מדאורייתא ודוד גזר עליהם ובפסולים לא גזר ואסור בממזרת כי לענין איסור ממזר בקדושתן קאי כ"כ המגיד והא דכהן פצ"ד מותר בגיורת ואסור בממזרת לפי שאין מפורש לאו גירות בתורה גם הוא לאו שאינו שוה בכל אבל בממזרת אסור ואין לנו להתיר אלא מה שמנו חז"ל כ"כ המגיד ולישא גרושה וחללה אסור דהא מפורש בתורי' אף על גב אף גיורת אסורה משום זונה וזונה מפורש בתורה מ"מ האיסור אינו מפורש

אלא ילפינן מקר' דיחזקאל דגירות בכלל זונה, וע"ש במגיד פי"ח הא"ב דין ג' לדעת הראב"ד ורשב"א ילפינן מקרא דיחזקאל בתולת מזרע בית ישראל ואינה בכלל זונה, ולא כח"מ שכתב דמותר בגרושה...

דבריהם גם משתלבים עם דברי הרב המגיד דלעיל – כל אחד לפי שיטתו. הרי איסור גרושה מפורש בתורה, ולכן טוען הב"ש שלפי דברי המגיד משנה, פצוע דכא אסור בלאו מפורש, וממילא פצוע דכא כהן יהיה אסור בגרושה. אולם מה יעשה הח"מ שהתיר את גרושה לכהן פצ"ד עם דברי ה"ה? כבר עמד על כך הרב שלמה רייזנר בספרו אבני משפט (סי' ה,א): "נראה להח"מ זה [= סברת וחילוק המגיד משנה (שז"פ)] לדוחק דמנ"ל להרמב"ם לבדות סברא זו". א"כ, מה החילוק בין גרושה לבין גירות לדעתו של הח"מ? מתרץ האבני משפט: "דודאי אין עליו קדושת כהונה אבל קדושת ישראל יש לו". ממילא הכהן פצ"ד מותר בגירות וכן בגרושה ומותר לטמא למת, אבל הוא עדיין אסור בממזר מפני שיש לו עדיין קדושת ישראל ולכן אסור בממזר. אולם מדברי הבית מאיר שהובא באבני משפט הנ"ל משמע שלענין קדושת הזיווג אין קדושתו עליו, ולכן מותר בגרושה, אבל לשאר דברים עדיין קדושה עליו ולכן אסור לו לטמא למתים. אולם לא ברור מה דינו לישא ידיו. בפת"ש (שם ה,א): "ובס' בית מאיר כתב ולעד"נ שכל הנאמר בו אינו בקדושתו היינו רק לענין קדושת הזיווג ומשום שאסור בקהל אבל לענינים אחרים כהן גמור כו' ע"ש", משמע שאינו בקדושתו לענין איסורי קהל ותו לא, ולכן מותר בגירות, אבל משמע שאסור בגרושה, וממילא כל דיני קדושה עליו ואסור לטמא למת ומותר לישא ידיו, ועדיין צ"ע.³

במחלוקת אם כהן פצ"ד הוא כזר או שקדושת כהונה עליו, נראה שדעתו של הגר"ח היתה כדעתו של הח"מ. מצאנו בסוגיה בריש מכות ב,א, ביישובו של תוס' ד"ה בעינן לענין מצרי שני, חילק הגר"ח בין פסולי כהונה לבין פסולי קהל. בדבריו על "לו ולא לזרעו" כתבו בשמו (בכתבי הגר"ח ולקוח מירחון המתיבתא טבת תשי"ג, שנה א ח' ג):

³ ראה עוד דברי הגרש"ז אויערבאך (לעיל הע' 1), עמ' נז, במה שכתב ליישב את הרמב"ם: שיש שני מיני קדושות בכהן קדושת עצמית מפני ייחוסו של אהרן הכהן, וזה פצ"ד יש, ולכן מותר לאכול קדשים קלים ואסור לטמא למתים. ויש לו עוד קדושה לענין נישואין, שמפני קדושתו אסור בזונה, גרושה וחללה, וסוג קדושה זה חסר לפצ"ד מפני שהוא אסור לבוא בקהל, ראה דבריו שם.

ולכאורה נראה דהנה בבן גרושה מצינו חומרות וקולות, חומרות שפסול לכהונה וקולות שמוותר בפסולי כהונה, ויש להסתפק בהך דבן גרושה אי לאו הך קרא דלו ולא לזרעו והיו נעשים העדים בן גרושה מה יהא דין העדים אם נעשים בן גרושה גם לקולא להיתר דפסולי כהונה או לא, ולכאורה הרי פשוט דעל הקולות לא שייך דין דכאשר זמם, א"כ לענין זה לא יעשו העדים כלל ב"ג, אלא על החומרות דרק ע"ז שייך דין דכאשר זמם, אולם נראה דיעשו בן גרושה לכל דבר, ואף על גב דלא שייך על הקולות דין דכאשר זמם, דהנה הא דבן גרושה מותר בפסולי כהונה, הלא הא לא הוי זה דין בפ"ע אלא דהדין פסול גורם זה דכיון דנפסל לכהונה ואין עליו קדושת כהונה, ע"כ מותר הוא בפסולי כהונה, ונמצא דהקולא של בן גרושה נובע מהחומרא והפסול וא"כ גבי עדים זוממין נמי נהי דעל הקולות ל"ש הך דינא דכאשר זמם, מ"מ מאחר דעל החומרות והפסול הרי שייך כאשר זמם, א"כ הרי הן כהפסולים ואין צריכים לזה דין דכאשר זמם כלל.

האחרונים בדור הקודם הסבירו את דברי הגר"ח. הרב דוד פוברסקי (בשיעורי ר' דוד מכות ב,א, אות לה) פירש :

ודוקא בפסולי כהונה, שפיר היה שייך כאשר זמם, כיון דהתם הקולות הוי תוצאה מהחומרות, דהא דבן גרושה מותר בפסולי כהונה, לא הוי זה דין בפנ"ע, אלא הדין פסול גורם זה, דכיון דכל מה שאסור בפסולי כהונה, הוי רק מחמת הקדושת כהונה שיש לו, לכן כשנפסל לכהונה, ואין עליו הקדושת כהונה, ממילא מותר הוא בפסולי כהונה.⁴

אם חל על העד זומם שם חלל, הרי הוא נפסל לכהונה, ואין עליו קדושת כהונה וממילא מותר בפסולי כהונה.⁵

⁴ וכן למד הגר"ש רוזובסקי שסיכם את שיטתו של ר' חיים בעניין זה (אות עו): "בפסולי כהונה דעצם דין הפסול לכהונה מפקיע מהם נמי קדושת כהונה לענין שמותרים בנשים האסורות לכהונה, וההיתר בא בתולדה מדין הפסול והחומר, וראה המשך דבריו שם שהביא את הערוך לנר שחלוק על הגר"ח בענין זה.

⁵ ראה מאמרי באבני משפט גליון כ, סיון תשע"ו, עמ' 89-86, שדנתי בדברי הגר"ח האלו והבאתי את דברי ערוך לנר שחולק על דבריו.

הגר"ח הביא ראיה לדבריו מדברי הרמב"ם הנ"ל (איסור"ב טז, א-ב) ודן על פי דברי הרמב"ם הללו בפסולי קהל, ואגב כך מביא ראיה לדבריו מכהן שהוא פצוע דכא:

והנה יש לחקור בפסולי קהל דכל הפסולין מותרין לבא זה בזה אם היתרם הוא מדין פסולם דכיון דיש להם דין פסול פקע מיניהו קדושת קהל וע"כ מותרים בפסולי קהל, או שאין תלוי זה בזה דאין היתרם משום דיש להם דין פסול נפקע מהם קדושת קהל, כ"א דזה דין מיוחד דפסולים מותרים לבא זה בזה, ונראה להביא ראיה מדברי הרמב"ם שכתב (בפס"ז מהל' איסורי ביאה הל' א' וב') דפצוע דכא אסור לבוא בקהל, והואיל ופצוע דכא אסור לבוא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות, אבל פצוע דכא וכוונת שפכה אסור בממזרת ודאית, שהרי אסורה מן התורה עכ"ל. וצריך ביאור דמאי שנא דהותר בפסולי כהונה ולא בפסולי קהל, ולפי"ז ניחא דפסולי כהונה ההיתר מסתעף מן הפסול, ולכן כשנעשה פצוע דכא ונפסל דפקע מיניה קדושת כהונה הרי הוא מותר בפסולים, משא"כ היתר בפסולי קהל דהיתרין הוא משום דלא הוי קהל, ולא משום דמפסלי מקהל, וע"כ פצוע דכא כיון דהוא בכלל קהל אלא דאיפסל לבא בקהל לא הותר בפסולים...

נמצא כאמור שפירושו של הגר"ח הוא לפי דברי הח"מ הנ"ל.

ג. הסבר הגר"ד סולובייצ'ק למחלוקת הרמב"ם והראב"ד וסיעתיה⁶

הגר"ד"ס הסביר שהרמב"ם והראב"ד נחלקו בהגדרת דין המשנה. למדנו לענין פצוע דכא בברייתא ביבמות (עו, א), דזהו פסול החוזר להכשרו, שכל זמן שאינו ראוי להוליד אסור לו לישא ישראלית, ולכשיתרפא, יחזור להיתרו הראשון,⁷ הרי שאין שם חלות שם פסול על הגברא, ואי אפשר לומר שהוא נמנה בין פסולי קהל, אלא גדר דינו שאסור לו לבא בקהל. דעת הרמב"ם שרק פסולי קהל מותרים בשאר פסולי קהל, אבל זה שרק אסור לו לבא

⁶ מקור הדברים במאמר "בדין ספר ממזר", מסורה ז', אלול תשנ"ב, עמ' לח.

⁷ ראה בענין זה את דברי הערוך השולחן, אבה"ע ה, יט: "בכל הפסולים הודאים שנתבאר אם נשא אשה והולידה בנים הרי הם ממזרים דהרי הוא אינו יכול להוליד [ב"ש סק"ג] אלא שי"א דבניקבו הביצים הם ספק ממזרים ולדעת כמה פוסקים אין רפואה לכוונת שפכה וגם במה שיש רפואה אין תולין שנתרפא אא"כ ידוע שנתרפא [שם] ומי"מ נ"ל דאם האשה מוחזקת לצנועה ויראת ד' תולין לומר שנתרפא ואף גם לכוונת שפכה לפמ"ש בסעי' ט"ו אפשר שיתרפא ע"י רפואות ע"ש והדבר תלוי לפי ראיות עיני חכמי המקום."

בקהל, אך איננו נמנה בין פסולי קהל, אין לו היתר בשאר איסורי (או פסולי) קהל. ולשון המשנה הנ"ל דכל האסורים לבא בקהל וכו', לאו דוקא הוא, אלא ר"ל שכל הפסולים מותרים לבא זה בזה, ו"פסול" לא מיקרי אלא זה שיכול להעביר את השם פסול שלו לבניו ולדורות, וכדתנן במשנה בקידושין (סו,ב) שהוולד הולך אחר הפגום. אך בפצוע דכא, מלבד מה שבמציאות אינו מוליד, וממילא ליכא בכלל היכי-תמצי שיעביר את פיסולו לבניו (דאילו הי' ראוי להוליד, אז כבר לא הי' דינו כפצוע דכא, וכנ"ל דזהו פסול החוזר להכשרו). בפשוטו נראה לומר עוד יותר מזה, דאיסורו של הפצוע דכא תלוי הוא במומו שבגופו, ואפילו הי' ראוי להוליד, אין לו שם פסלות בהגברא שאפשר להעביר לדורות.

הראב"ד חולק בזה וס"ל שכל שאסור לבוא בקהל, איסורו גורם לו היתר בשאר איסורי קהל, ואפילו איננו מפסולי קהל.⁸

ד. תוספת הסבר של הגרי"ד סולובייצ'יק וההשלכות לכהן פצוע דכא

הגרי"ד העמיק בהסברו למחלוקת הרמב"ם והראב"ד (שם במסורה, עמ' לט ואילך).

לפי הראב"ד, צריכים לפרש במסקנת הגמ' יבמות (עו,א) דפצ"ד לאו בקדושתיה קאי, שבכדי להתחייב במצוות בעינן קדושת ישראל, והפצ"ד חסרה לו בקדושת ישראל שלו לגבי איסורי קהל, ואף דפשיטא דאסור הוא באשת איש ובאחותו, מסתמא צריכים להגביל קולא זו דוקא לאיסורי לאוין ולומר שאינו נוהג באיסורי כריתות. [וצ"ע אם יהיה מותר ביבמה לשוק (שז"פ)].

אך לדעת הרמב"ם צריך להבין את דין הגמ' דיבמות (עו,א) הנ"ל, דפצ"ד מותר הוא בנתינה ולא בממזרת, דמאי שנא הך איסורא מהך איסורא, וכתמיחה הראב"ד עליו. כדי להסביר את דברי הרמב"ם, הגרי"ד הזכיר את השיטות באיסור נתינים.

יש שלש שיטות בנתינים לענין גדר איסורם אי הוי מדאורייתא או דרבנן: דלדעת רש"י (בכמה מקומות), דוד גזר עליהם איסור חתנות, דלא תתחתן דאורייתא בנכריותם קאי; ולשי' ר"ת, איסור חתנות דנתינה דאורייתא הוא, דלא תתחתן בגירותן קאי, ודוד גזר עליהם ר"ל שעבדו, כדי שלא יטמעו

⁸ הרב המשך לדון מדוע פצ"ד מותר בספיקות ראה לעיל בראשית המאמר, הע' 1, שיטות האחרונים בזה.

בישראל, [תוס' כתובות (כט,א) וביבמות (עט,א)]. ולרמב"ן דעה שלישית [עיי' מלחמות ליבמות (כד,ב בדפי הרי"ף)] דאף דודאי אחד מז' אומות שנתגייר אסור הוא בקהל מן התורה, מכ"מ הזרע שנולד להם בקדושה משנתגיירו אסור רק מדרבנן, דדוד גזר עליהם דורות, והובאו דברים אלה גם במ"מ (איסור"ב יב,כב), (והגר"מ אבי הגר"ד היה רגיל לומר שזו השיטה המחזורית בענין זה).

הגר"ד"ס הסביר את דעתו של הרמב"ן שבכל גוי המתגייר, אף שחלה עליו קדושת ישראל בשעה שהוא מתגייר, מכ"מ, מאחר שהי' פעם נכרי אמרינן דחסרה לו במקצת בקדושת ישראל שלו, ואשר לפיכך הוא דאמרינן שהכהן אסור בכל גיורת ואפילו בנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום א',⁹ דלגבי כהנים, שיש להם קדושה יתירה דיינינן לכל גיורת כנכרית, מכח זה שחסר להם במקצת קדושת הישראל שלהן, ולגבי ידיהו יש בגיורת משום לא תתחתן. וכן מפורש בלשון הרמב"ם ריש פ"ח מהל' איסור"ב, שהזונה האמורה בתורה היא כל שאינה בת ישראל או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו וכו', (ובה"ג), וכן הגיורת וכו' הואיל ואינה בת ישראל וכו', הרי להדיא שאין השם זונה מתחדש עליה בשעה שהיא מתגיירת, אלא גדר העניין כנ"ל, שמפני מקצת הגויות הנשארת עדיין עליה לאחר גירותה הוא דנשאר עליה השם זונה דמעיקרא, וכן ראי' מהא דסנהדרין (פב,א) דבי"ד של חשמונאי גזרו על הנכרית משום נשג"ז, דאפילו נתפוס דא"א לעבור אלאו בעודה בנכריותה, דא"א לעבור אז אלא אלאו דלא תתחתן, מכ"מ הגויות דאז הוא המקור להשם זונה, ולא שהשם גיורת גורם שיחול עליה השם זונה, ואף בדעת רשב"י נמי נל"פ כן, דס"ל דבנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שמוותרת לכהונה, דגדר ענין השם זונה הוא כנ"ל שהגויות מחדשת לשם הזה, וס"ל לרשב"י דהשם הזה צריך שיחול עליה קודם שתתגייר בעורה בנכריותה, בכדי שיהי' נוהג האיסור הזה לאחר שתתגייר, ובאינה ראויה לביאה בגויותה, אית לי לרשב"י דא"א לומר שכבר חל עליה שם זונה עכשיו בעד לאחר זמן.

הוסיף הגר"ד"ס והסביר שכך הוא גם בנוגע לז' אומות שנתגיירו אפילו לגבי ישראלים, שחסר להם כ"כ בקדושת ישראל שלהם (מאחר שהיו נכרים מז' עממין קודם שנתגיירו) דדינינן להו (לגבי איסור אישות) כנכרים, והו' עדיין

⁹ עגמ' קידושין (עח,א) שנחלקו בזה התנאים, ובפשוטו נראה בדעת חכמים דרשב"י דאיסורו מדאורייתא הוא ולא רק מדרבנן, ועיי' בזה בספרי האחרונים.

בכלל לא תתחתן בם, אבל זרעם שנולדו להם בקדושה משנתגיירו, ולא היו אף פעם נכרים, אין לומר עליהם שחסר להם במקצת בקדושת הישראל שלהם, וממילא אין בזרעם משום איסור נתינה דאורייתא, אלא רק שדוד גזר עליהם לדון את הנתינים כ"פסולי קהל" בכדי שיהי' שיך לומר עליהם שהולד הולך אחר הפגום, כלומר, שה"שם פסול" שעל הגברא נמשך הלאה, וחל אף על הדורות. כן הסביר הגר"מ סולובייצ'יק, ונראה להביא ראיה לדבריו, מדכולל הרמב"ם איסור הנתינים בפרק יב מאיסו"ב, ואותו הפרק הרי פותח באיסור הגויות.

על פי זה הגריד"ס הסביר הסוגיה ביבמות, שכהן פצ"ד לאו בקדושתו קאי, כלומר, שחסרה לו במקצת קדושת כהונה שלו, ולא ר"ל שלפיכך מותר לו לישא גרושה או זונה או לטמא למתים, דזה אינו. הרי הגרי"ד נקט בפשטות כשיטת הב"ש הנ"ל בכך פצוע דכא.

הרב הוסיף תוספת הסבר שאין לנו נפ"מ במה שחסרה לו במקצת בקדושת הכהונה שלו אלא לענין זה בלבד, שמותר הוא בגיורת, דכל יסוד האיסור דגיורת לכהן הוא רק מפאת מה שחסרה לה לגיורת במקצת בקדושת ישראל שלה (מפני שהיתה פעם נכרית), ולכהן יש קדושה יתירה מאשר לישראל, ולגבי כהן חשיבה הגיורת כנכרית, מפני מדרגתו בקדושה, אבל לגבי כהן זה (הפצ"ד) שחסרה לו בקדושת הכהונה שלו, אין לנו להחמיר באשתו ולהצריך שתהי' היא במדרגה הגבוהה ביותר בקדושת ישראל שלה, ולפיכך מותר הוא בגיורת. לפי זה יש להבין את השוואת הגמ' לומר שאף ישראל פצ"ד מותר בנתינה, דאין הנתינה אסורה (מן התורה) בתורת פסולי קהל (כממזרת), אלא גדר איסורה הוא מפני שחסר לה בקדושת ישראל שלה (מפני שהיתה פעם נכרית), שלא רק לגבי כהנים חשובה כנכרית, אלא אף לגבי נישואי ישראל יש בה משום לא תתחתן, וכאמור, ולפיכך בישראל פצ"ד, שחסרה לו בקדושת הישראל שלו, אינו מוזהר באיסור זה, דאין לנו להצריך שתהי' אשתו במדרגה כה-גבוהה של קדו"י, מאחר שהוא בעצמו אין לו קדו"י גמורה ושלימה, אבל אין ללמוד מהך סוגיא להתיר פצ"ד בממזרת, דממזרת מפסולי קהל היא, והפצ"ד סוף כל סוף חלק מהקהל הוא, למרות מה שחסרה לו במקצת בקדושת ישראל שלו.

נמצא לפי הרב סולובייצ'יק שכהן פצ"ד עדיין עומד בקדושתו, ולכן אסור בגרושה, ובזונה ואסור לטמא למתים. בזה הגרי"ד חלוק על סבו הגר"ח כנ"ל. הפסול היחיד מפסולי כהונה שמותרת לכהן פצוע דכא היא גיורת, מפני

שיסוד איסור גיורת לכהן הוא מפני חסרון בקדושת ישראל שלה כי היא היתה פעם גויה, ואילו לכהן יש קדושה יתירה. אבל לכהן פצ"ד חסר בקדושת כהונה שלו במקצת ולכן מותר בגיורת. וזה אותו נימוק לכך שפצ"ד ישראל מותר בנתינה, שהרי היא אסורה לישראל מפני חסרון בקדושת ישראל מפני אותה סיבה של גיורת לכהן, שמפני שהנתינה היתה גויה, חסר בקדושת ישראל שלה ולכן אסורה לבן ישראל רגיל.¹⁰ אבל לישראל פצ"ד חסר לו בקדושת ישראל שלו, ולכן הוא מותר בנתינה.

¹⁰ לכאורה זה רק בדור הראשון, ובדורות הבאות לא חסר בקדושת ישראל שלה, ואם כן, למה היא אסורה לישראל? וצ"ל שזו היתה גזירת דוד המלך אליבא דרמב"ן שלא רק יהיה להם דין פסולי קהל וכמו שהבאנו לעיל מדברי הרב סולובייצ'יק זצ"ל, אלא יש נימוק לזה והוא שדוד גזר שמדרבנן חסר להם בקדושת ישראל שלהם, ולכן אסורים לישראל – כלומר, החסרון של קדושת ישראל בדור ראשון שהוא מדאורייתא ממשיכה לדורות הבאות מדרבנן.